

DULÍČEK, LUKÁŠ:
VÝCHODOČEŠI POD CÍSAŘSKÝM PRAPOREM.
C. A K. PĚŠÍ PLUK Č. 18 V 1. SVĚTOVÉ VÁLCE.
ČESKOSLOVENSKÁ OBEC LEGIONÁŘSKÁ,
PRAHA 2015, 236 s.

Josef Šrámek

Sté výročí od vypuknutí první světové války vyvolalo velký zájem odborné i laické veřejnosti a tento fakt se odrazil na množství různě kvalitních knižních titulů, které se v letech 2014–2016 objevily na knihkupeckých pultech. Lze předeslat, že v této záplavě by rozhodně neměla zapadnout kniha Lukáše Dulíčka, věnovaná působení císařského a královského řadového pěšího pluku č. 18 na frontách světové války, jakkoliv nevyšla péčí „velkého“ nakladatelství.

C. k. řadový pěší pluk č. 18 náležel mezi nejstarší jednotky habsburské armády, založen byl roku 1682 z rozhodnutí císaře Leopolda I. v důsledku nové fáze protitureckých válek. Číslovku 18 nesl jako ostatní rakouské jednotky od roku 1769. Poprvé se pluk zapojil do bojů v roce 1683 při obraně Vídně před vojsky Kary Mustafy a i poté prošel většinou vojenských kampaní, které habsburská monarchie vedla. Pluk se účastnil tureckých válek v letech 1683–1688 a 1737–1738, válek o rakouské dědictví v letech 1741–1748, sedmileté války v letech 1756–1763, válek s revoluční i napoleonskou Francií v letech 1792–1815 (včetně bitev u Aspern a Wagramu), italských válek v letech 1848–1849 a 1859, podílel se na potlačení revoluce v Uhrách v roce 1848, v roce 1866 pluk prošel ohněm v bitvách u Jičina a Hradce Králové, v roce 1878 se podílel na obsazování Bosny a Hercegoviny a jak je zřejmé už z názvu předmětné knihy, prošel těž frontami první světové války. Od roku 1830 byl pluk spojen s regionem východních Čech, kde se nacházel jeho doplňovací obvod.

Úvodem knihy její autor Lukáš Dulíček konstatuje, že psychologizující studie, zabývající se tématem Velké války jsou dnes již převažujícím diskurzem, zatímco důkladné faktografické práce operačního charakteru jsou – překvapivě – dosud spíše vzácné. Z toho důvodu se rozhodl vykročit tímto směrem. S ohledem na to, že se věnuje jediné konkrétní jednotce, lze jeho rozhodnutí přivítat, neboť detailních pojednání o činnosti a působení jednotlivých regimentů prozatím skutečně nemáme mnoho (světlou výjimku

představuje práce Josefa Fučíka (pražský 28. pluk), Jana Drnka (plzeňský 35. pluk), Vladimíra Muchy (vysokomýtský 98. pluk) či Ondřeje Koláře, Adama Cabiše a Karla Podolského (olomoucký 54. pluk), na rozdíl od syntetizujících publikací, snažících se pojmut fronty první světové války v celistvosti. Přesto je třeba kvitovat, že se autor neomezuje pouze na „suchou“ událostní rovinu působení 18. pluku na frontách světové války, byť to představuje gros práce, ale v konečném důsledku se nebrání tomu, aby se vyslovil k tzv. sporu o českého vojáka za Velké války.¹ Tomuto tématu se Lukáš Dulíček ostatně mohl stěžít vyhnout, neboť podle oficiálních statistik z roku 1914 byl 18. pěší pluk ze 75 % tvořen vojáky české národnosti oproti 23 % národnosti německé.

Autor čtenáře nejprve seznamuje s nutným základem pro porozumění obsahu knihy. Po představení své koncepce a hlavních pramenů se zaměřuje na přiblížení organizace rakousko-uherské armády v první světové válce s důrazem na pěchotu, představuje hlavní bojiště, na nichž rakousko-uherská branná moc v letech 1914–1918 sváděla zápas s nepřítelem, a věnuje se obecně postavení českých vojáků v řadách císařské armády. Následně Lukáš Dulíček obrací pozornost přímo na 18. pěší pluk: skicuje jeho historii až na práh světové války a popisuje jeho zařazení do soukolí c. a k. armády. Tyto technicistní pasáže jsou autorem pojaty v maximální stručnosti, přesto však jasně a přehledně, takže se v nich neztratí ani méně obeznámený čtenář. I to patří k pozitivům knihy.

Jádro knihy samozřejmě tvoří bojové operace a nasazení regimentu na frontách světové války. Úvodem se stává mobilizace, vyhlášená na konci července 1914, jejíž průběh v Hradci Králové Lukáš Dulíček podrobně přibližuje, a to nejen slovem, ale i za použití fotografické dokumentace. Netřeba zdůrazňovat, že text tím nabývá na barvitosti. Na frontu příslušníci 18. pěšího pluku odjeli dne 8. srpna 1914. Zajímavou informací může pro čtenáře být fakt, že v řadách královéhradeckého 18. pěšího pluku prošli první světovou válkou např. Karel Poláček či Jaroslav Medek, bratr legionáře a známého spisovatele Rudolfa Medka. Jejich vzpomínek ostatně Lukáš Dulíček v textu své knihy také využívá.

Snaha o uchopení válečného angažmá 18. pěšího pluku kladla na Lukáše Dulíčka nemalé nároky, už proto, že jeho příslušníci působili na několika frontách. Hlavní svazek pluku operoval především na haličské frontě, detašovaný II. prapor pluku byl nasazen na srbské a následně italské frontě, přičemž na sošské a korutanské frontě působil také detašovaný III. prapor pluku. Ačkoliv většinu času světové války 18. pěší pluk strávil na východní

¹ Viz Fučík, Josef: *Osmadvacátníci. Spor o českého vojáka I. světové války*. Praha 2006.

frontě, podceňovat nelze ani působení jeho příslušníků na Balkáně a především na italské frontě, kam byl v létě 1915 převelen z balkánské fronty také detašovaný II. prapor 18. pěšího pluku. Na jižní frontě se osmnáctníci zapojili např. do řady krvavých konfliktů na řece Soči a prosluli především obranou rakouského opěrného, leč nehostinného postavení na strmých svazích Julských Alp, na Mrzlém Vrchu, odkud rakouská armáda kontrolovala přístup k Soči i komunikaci z Tolminu do Kobaridu. Na frontě pak příslušníci 18. pěšího pluku setrvali až do samotného konce války v listopadu 1918.

Nemá smysl zde převyprávět válečné působení 18. pěšího pluku, které Lukáš Dulíček velmi podrobně vykresluje na základě oficiálních (kvitovat je zapotřebí hlavně využití fondů vídeňského Válečného archivu, bez něhož by tato práce byla stěží možná), ale i vzpomínkových pramenů, což dodává jeho textu nejen na čtivosti, ale především potřebný lidský rozměr. Důležitou součástí knihy je obrazová dokumentace. Lukáš Dulíček shromáždil rozsáhlý soubor fotografií, zachycujících válečné nasazení 18. pěšího pluku, který jeho výklad výtečně doplňuje a přibližuje tak čtenáři každodenní válečnou realitu. Ty dále doplňují početné mapové přílohy, které napomáhají zasazení líčení do prostoru. Také shromáždění této obrazové dokumentace vyžadovala od autora jisté úsilí, neboť především fotografie v drtivé většině pocházejí ze soukromých sbírek.

Lukáš Dulíček se ovšem v knize nesoustředí jen válečné operace, nýbrž představuje také osudy náhradního praporu 18. pěšího pluku, který působil nikoliv na frontě, ale v zázemí. Od jara roku 1915 byl tento prapor přeložen z Hradce Králové do České Lípy, což představovalo běžný postup, jak eliminovat nacionalistickou agitaci především (avšak nejen) u dominantně neněmeckých útvarů. Do domovského Hradce Králové takto naopak přišla jednotka uherského 39. pěšího pluku z Debrecína. V rámci svého působení na Českolipsku se pak příslušníci náhradního praporu 18. pěšího pluku podíleli na potlačení známé vzpoury v Rumburce v květnu roku 1918. Tato kauza je o to zajímavější, že také u náhradního praporu 18. pěšího pluku se v téže době objevovaly případy hromadné neposlušnosti, jak Lukáš Dulíček neváhá upozornit. Celá kauza tak přináší další vhled do válečné každodennosti a psychiky českého vojáka na sklonku války. Nelehkou situaci pak s ohledem na národnostní skladbu na severu Čech náhradní prapor královéhradeckého 18. pluku zažil i po vyhlášení Československé republiky, do jejichž služeb se jeho členové ihned přihlásili.

Po válce byl 18. pěší pluk začleněn do armády Československé republiky, a to zprvu pod svým tradičním číselným označením. Část útvaru se ještě v roce 1919 zapojila do bojů na Slovensku. Až po unifikaci v roce 1920 byl

tradiční 18. pěší pluk sjednocen s legionářským 4. pěším plukem „Prokopa Holého“. Tradice někdejší „osmnáctky“ však žila nadále, jak Lukáš Dulíček v závěrečných pasážích své knihy ukazuje. Další reorganizace proběhly v letech 1951, 1955 a 1962, datem konečného zániku jednotky, jejíž historie sahala až do 18. století, je však teprve rok 1966.

Kniha vychází z autorovy magisterské diplomové práce, obhájené v roce 2014 na Masarykově Univerzitě v Brně. Diplomová práce se však zabývala pouze působením hlavního svazku 18. pěšího pluku, pro knižní vydání ji tedy Lukáš Dulíček rozšířil o pasáže, zabývající se oběma detašovanými prapory, což lze jen ocenit. Výsledkem je kvalitní, až vyčerpávající zpracování válečného působení jednoho z regimentů rakousko-uherské armády. Právě pečlivost a nadšení, se kterým Lukáš Dulíček k uchopení svého tématu přistoupil, je zárukou, že jeho kniha neskončí jen v knihovnách zájemců o dějiny regionu východních Čech, ale má potenciál oslovit širší spektrum zájemců o vojenské dějiny.

Lukáš Dulíček se v závěru vymezuje proti dehonestujícímu pohledu na české vojáky, kteří světovou válku absolvovali v uniformě c. k. armády, optikou Haškova Švejka. Správně upozorňuje, že „švejkovat“ se na frontě nedalo a pro české vojáky byla válka stejně vážnou záležitostí, jako pro vojáky dalších zúčastněných armád, což ostatně výmluvně demonstrují pomníky padlých, stojící téměř v každé obci v České republice. Ostatně sama jeho kniha je jistou nadějí, že sto let od prvního celosvětového válečného konfliktu jsme schopni podívat se na tehdejší události objektivně a bez toho, aby se do interpretace historie vnášely hodnotící soudy podle toho, na které straně kdo stál. Dulíčková kniha o 18. pěším pluku rakousko-uherské armády, který se stal důstojným soupeřem dohodových vojsk i československých legií, totiž vyšla zásluhou Jednoty Československé obce legionářské v Mladé Boleslavi. Lze tak doufat, že se skutečně blýská na lepší časy a historie se stává historií, bez vlivů politiky. Stejně tak lze jen doufat, že publikaci Lukáše Dulíčka budou v budoucnu následovat další stejně kvalitní počiny o historii dalších útvarů.

Mgr. Josef Šrámek, Ph.D.
Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Společenskovědní oddělení – historické pracoviště
Opletalova 334
500 01 Hradec Králové
Česká republika
e-mail: j.sramek@muzeumhk.cz